

O KULTUŘE ŘEMESLA

Milé čtenářky, vážení čtenáři, nedávno jsem navštívil stálou expozici „Řemesla v pořádku“ umístěnou v zámku Ctěnice na Praze 9, která se zabývá historií i současnou podobou profesního sdružování řemeslníků. Unikátní exponáty dokládají nejen vysokou úroveň tradičních řemesel na našem území již od středověku, ale i problematiku výchovy, vzdělávání a společenské prestiže ce-

chů, které se později mění na společenstva, spolky a profesní komory. Stavebnictví je mezi všemi dalšími řemesly důstojně zastoupeno. Musím ale poznamenat, že i když betonové stavitelství má počátky před 2000 lety, mezi zedníky, kameníky, tesaři, pokrývači, dlaždiči a zahradníky jsem betonáře nenašel. A nejsou ani v expozici věnované současnosti, kde narazíte mezi jinými na umělecká řemesla, architektky, informační technologie, ale už ne na stavební inženýry a techniky.

Osobně pokládám i projektování a stavitelství v širším slova smyslu za dobré řemeslo, protože bez znalosti manuálních činností, materiálů a technologií nelze realizovat úspěšné projekty. Jejich dopad na kvalitu prostředí, v kterém všichni žijeme, je přitom velmi významný. A stejně jako průmyslová výroba přinesla od 19. století společnosti sériovou výrobu předmětů, průmyslové pojetí stavebnictví ve 20. století přineslo standardizaci, unifikaci, typizaci, opakovatelnost a tak trochu nudu. Ano, cenová úroveň sériově vyráběných výrobků a staveb ve srovnání s řemeslnými originály poklesla, jejich dostupnost už není pro většinu lidí problém, ale kvalita standardních výrobků a služeb se nesporně snižuje. Užžitná hodnota věcí i staveb je někdy dokonce optimalizována na délku záruční doby, a když si pak musíme obstarat další „modernější“ předmět, většinou vyrobený díky globalizované ekonomice na druhém konci světa, zasteskne se po tradičním a solidním řemesle. A mezi stavbami realizovanými za posledních 25 let najdeme jen málo těch opravdu výjimečných v porovnání třeba s kratším obdobím první republiky. Tvořivost a originalita obvykle nepatří mezi hlavní kategorie požadované investorem.

Teď máme už 21. století a systém přípravy, zadávání a kontroly staveb byl dopracován téměř k dokonalosti. Hodnoty jako jsou kvalita a rychlost výstavby jsou překonány požadavky na dodržení zákonného postupu v souladu s nedokonalou legislativou a snahou o nejnižší pořizovací cenu. Samozřejmě nejsem pro nedodržování zákonů a vyhlášek, ale pro jejich zjednodušení a kultivaci. Rozhodovací procesy by mohly brzy vykonávat stroje, protože expertů je málo a jejich odborné expertízy mají malou váhu. Současné nastavení legislativy dává minimální prostor k uvážlivému rozhodování, jednodušší je přidělit body několika kritériím v tabulce a úřední komise může bez rizika osobní odpovědnosti rozhodnout.

U velkých staveb lze téměř vždy najít střet oprávněných i spekulativních zájmů. Strategické plány a možnosti financování se u nás často mění s nástupem nové politické reprezentace na státní i místní úrovni. Nelze se pak divit, že dnes ani nelze odhadnout, kdy bude v České republice dokončena dopravní infrastruktura včetně vysokorychlostních tra-

tí. První myšlenky o dálnici v Československu se přitom objevily již v roce 1935 a v 60. letech bylo schváleno usnesení o rozvoji dálniční sítě, které bylo od 90. let několikrát aktualizováno. Dnes je zřejmé, že celá dálniční síť nebude dokončena ani v roce 2030. O vysokorychlostních tratích byly vedeny první úvahy v 70. letech, jejich koridory byly schváleny v roce 1995 a v současnosti je i zahájení prvního úseku v nedohlednu. Pro srovnání: ve většině států západní Evropy trvá příprava staveb poloviční dobu, v Asii pak ještě o hodně méně.

I tvorba legislativy nebo politická činnost jako veřejná služba by mohly a měly být solidním řemeslem. Dobrý řemeslník se přece inspiruje a učí od svých kolegů i konkurentů. Trvale se vzdělává a prostřednictvím svého spolku hlasitě hájí svoji profesi.

Po roce 1990 vznikla nebo byla obnovena činnost řady profesních sdružení v oborech, které se zabývají stavebnictvím a přidruženými technologiemi. Jejich počet se postupně zvyšoval a současně docházelo k rozdrobení celé struktury a soupeření o míru vlivu a členskou základnu. Zkušený členové dnes pomalu stárnou a odcházejí, mladí se zapojují minimálně a organizace se stále více potýkají s nedostatečným financováním. Profesní sdružení však mají stále ještě jedinečnou příležitost vytvářet a ovlivňovat prostředí, v kterém působí. Měla by to být jejich hlavní snaha: při vytváření legislativních, obchodních a technických předpisů musí být slyšet a musí hájit své standardy a dobrou praxi. I v dnešním zavedeném a složitém systému tvorby předpisů je nutno kriticky přejímat a s inženýrským přístupem aplikovat vše, co přichází ať už z národní, nebo evropské úrovně, protože i zásadní dokumenty často vytváří a mění ti, kteří s nimi denně nepracují.

Nejvyšší odpovědnost za profesi musí nést ze zákona ustanovené komory, ovšem v součinnosti s odbornými společenstvy a svazy. K lepší koordinaci je stále dost prostoru, nejednotná a nestabilní státní správa tuto oponenturu nepochybně potřebuje. Jinak nám všem budou stále více komplikovat život nedomyšlené a rozporuplné zákony a vyhlášky jako jsou stavební zákon, zákon o posuzování vlivů na životní prostředí, zákon o veřejných zakázkách a všechny navazující předpisy. Zatímco tvořivost inženýrská je v současnosti sice nedostatečná, ale vítaná, tvořivost legislativní je nadbytečná a škodí. Inspirace dobrou a zavedenou praxí, ať už historickou nebo zahraniční, může být velmi žádoucí a přínosná.

I historické cechy se uměly dobře hájit a prezentovat, tak nezapomínejme na své tradice.

Ing. Milan Kalný